

ZALECENIA OCHRONNE DLA GATUNKÓW ROŚLIN BADANYCH W LATACH 2006-2008

Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Zalecenia ochronne
1516	Aldrowanda pęcherzykowata	<i>Aldrovanda vesiculosa</i>	<p>Właściwa forma ochrony to ochrona zbiorników, w których występuje aldrowanda. Być może jest niemożliwa w długim okresie czasu. Prostem, a zarazem skutecznym sposobem jest przenoszenie części roślin z zagrożonych populacji na stanowiska zastępcze.</p> <p>W latach 1992-1994 prowadzono działania z zakresu ochrony czynnej aldrowandy w lubelskiej części Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego a w latach 1996-1998 na terenie całej Polski (Kamiński 2006). Efektem jest zwiększenie o kilkanaście liczbę stanowisk aldrowandy.</p> <p>Zabiegi doczesne powinny koncentrować się na niedopuszczaniu do dużych wahań poziomu lustra wody w zbiornikach, ich eutrofizacji, do zabudowy brzegów jezior budownictwem rekreacyjnym oraz na poprawie infrastruktury sanitarno-ściekowej zbiorników, w których aldrowanda występowała na trasie Kanału Augustowskiego. W przypadku stanowisk położonych nad Kanałem Augustowskim nie należy dopuścić do rozszerzenia na te obszary rejsów statków wycieczkowych żeglugi augustowskiej.</p> <p>Zabezpieczenie <i>ex-situ</i> zasobów genowych – niewskazane z racji specyficznych wymagań aldrowandy i dużej kosztowności utrzymywania sztucznych stanowisk, w których możliwa jest uprawa aldrowandy.</p>
1528	Skalnica torfowiskowa	<i>Saxifraga hirculus</i>	<p>Powstrzymanie sukcesji, ograniczenie występowania ekspansywnych gatunków bylin oraz usunięcie żywej i martwej biomasy, przez co obniżona zostanie żywność, zmniejszona konkurencja i polepszone będą warunki świetlne. Powinny polegać na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zachowaniu struktury siedliska (otwartych mechowisk z luźną warstwą ziół) – poprzez usuwanie krzewów oraz koszenie. Koszenie powinno być wykonywane ręcznie, nie wcześniej niż w połowie września, aby nie dopuścić do nadmiernego nagrzewania odsłoniętej w ten sposób powierzchni torfowiska. Pozyskane siano koniecznie musi być wyniesione poza torfowisko; • zachowaniu lub polepszeniu uwodnienia siedliska – poprzez ograniczenie lub wyeliminowanie sztucznego odpływu wody z torfowisk (ekspertyza hydrotechniczna), zwiększeniu areału siedliska, poprzez usuwanie zakrzaceń i zadrzewień powodujących jego fragmentację. <p>Zabezpieczenie zasobów genowych gatunku <i>ex-situ</i>: uprawa w warunkach ogrodowych</p>
1831	Elisma wodna	<i>Luronium natans</i>	<p>Gatunek objęty ochroną gatunkową. Jego siedlisko, tj. jeziora lobeliowe tworzą odrębny typ siedliska przyrodniczego, również objęty ochroną prawną. Działania ochronne powinny dotyczyć w pierwszym rzędzie ochrony siedliska, a zwłaszcza jego parametrów fizyko-chemicznych. W celu skuteczności tych działań muszą się one koncentrować w otoczeniu zbiornika wodnego i dotyczyć całej zlewni.</p>

ZALECENIA OCHRONNE

1902	Obuwik pospolity	<i>Cyripedium calceolus</i>	Do utrzymania populacji leśnych, obuwik wymaga stosowania zabiegów ochrony aktywnej (okresowego prześwietlania drzewostanów). Podobne czynności należy przeprowadzać w zaroślach by nie doprowadzać do zbyt dużego zwarcia krzewów i ocienienia obuwików
1903	Lipiennik Loesela	<i>Liparis loeselii</i>	Dotychczas były prowadzone na kilku stanowiskach działania ochrony czynnej. Polegały one na usuwaniu nalotu drzew i krzewów oraz koszeniu. Zabiegi te wykonywano w ramach realizacji planów ochrony w Wigierskim Parku Narodowym (dolina Wiatrołuzi) i Biebrzańskiego PN (Bagno Ławki). W rezerwacie „Bagno Chłopiny” prowadzono koszenie i zabiegi mające na celu poprawę uwodnienia torfowiska (Pawlikowski 2004). Ochrona czynna powinna się na koncentrować na poprawie warunków środowiskowych: <ul style="list-style-type: none"> • zachowanie otwartych mechowisk na których występuje lipiennik; • wykaszanie torfowisk, które dotychczas użytkowane były jako łąki (1 raz na 2-3 lata) i usuwanie biomasy; zmniejszy to odkładanie się tzw. wojłoku (warstwy szczątków roślin) i pozwoli na kiełkowanie lipiennika; • przywracanie odpowiedniego uwodnienia na torfowiskach o zachwianych stosunkach wodnych; należy unikać nadmiernego uwilgotnienia siedliska. • usuwanie krzewów pozwoli na poszerzenie zasięgu otwartego torfowiska i umożliwi powiększanie arealu populacji Zabezpieczenie <i>ex-situ</i> zasobów genowych. Istnieje możliwość podjęcia hodowli i rozmnażania lipiennika w warunkach laboratoryjnych. Podjęcie hodowli gatunku <i>in vitro</i> miałoby na celu zachowanie potencjalnego zróżnicowania genetycznego krajowych populacji tego gatunku. Uzyskane w warunkach laboratoryjnych okazy lipiennika mogłyby służyć do reintrodukcji gatunku na stanowiskach które zanikły. Dotyczy to szczególnie środkowej i południowej części kraju.
2094	*Sasanka słowacka	<i>Pulsatilla slavica</i>	Gatunek występuje w Tatrzańskim Parku Narodowym w trudno dostępnych siedliskach – powinien podlegać ochronie biernej. Populacja wydają się być stabilna i nie przewidywane są dodatkowe zabiegi ochronne. Konieczne zabezpieczenie puli genowej gatunku oraz wskazana uprawa w ogrodzie botanicznym, np. IOP PAN w Zakopanem
2109	*Warzucha polska	<i>Cochlearia polonica</i>	Dotychczas działania ochrony czynnej na stanowiskach w terenie były prowadzone w źródłiskach Rajeczniczy. Ze względu na niefachowe wykonanie, ich efekt był negatywny. Podczas usuwania roślin konkurencyjnych i opadłych liści drzew (grabienie) niszczone były siewki i osobniki juwenilne warzuchy. Ponadto skupienia osobników warzuchy były niszczone przez dziki. Planuje się w bieżącym roku wzbogacić stanowisko materiałem pozyskanym z Centurii, wysadzając rośliny w rozproszeniu na całym obszarze źródłiska. Stanowisko w źródłisku Centurii nie wymaga zabiegów z zakresu ochrony czynnej. Stanowisko w źródłach Wiercicy nie rokuje nadziei przetrwania. Zabezpieczenie <i>ex-situ</i> zasobów genowych: <ul style="list-style-type: none"> • uprawa w warunkach ogrodowych (Ogród Botaniczny w Powsinie, docelowo także w innych ogrodach, np. Ogród Botaniczny UJ w Krakowie); stworzenie dalszych stanowisk zastępczych w obrębie Jury Krakowsko-Częstochowskiej. W wyborze stanowisk zastępczych należy uwzględnić specyficzne wymagania siedliskowe warzuchy; można spróbować powtórzyć introdukcję we wcześniej wytypowanych miejscach, a ponadto należy poszukiwać innych miejsc, o podobnych warunkach siedliskowych. Nasiona warzuchy są zdeponowane w banku nasion w Powsinie, a roślina jest uprawiana w tamtejszym Ogrodzie Botanicznym.

ZALECENIA OCHRONNE

2114	*Pszonak pieniężny	<i>Erysimum pinnatum</i>	<p>Dotychczas stosowano zabiegi ochrony czynnej tylko w obrębie stanowiska na zamku w Czorsztynie:</p> <ul style="list-style-type: none"> odkraczanie muraw kserotermicznych – przecinanie krzewów zarastających murawę (zabieg wykonywany na obrzeżach stanowiska – niewielki wpływ na kondycję gatunku) podsiwianie nasion z roślin hodowanych w ogródku skalnym przy Dyrekcji Parku; <p>Ochrona ex situ: w banku nasion, prowadzonym przez Ogród Botaniczny - Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej Polskiej Akademii Nauk w Powsinie. Utrzymywany jest on tam również w Kolekcji Flory Polskiej oraz hodowany w kilku innych ogrodach botanicznych. Utrzymać dotychczasową mozaikę warunków. Nie dopuścić do zarośnięcia murawy przez zwarte zarośla, utrzymać prześwietlony las na południowym i zachodnim zboczu wzgórza zamkowego. W przypadku konieczności wykonania prac ziemnych w miejscu występowania pszonaka, w miarę możliwości zabezpieczyć możliwie jak największą partię nasion i wysiać je w miejscu, gdzie będzie mógł przetrwać.</p>
2217	*Gnidosz sudecki	<i>Pedicularis sudetica</i>	<p>Stanowiska gnidosza sudeckiego w polskiej części Karkonoszy znajdują się wyłącznie w strefie ścisłej ochrony Karkonoskiego Parku Narodowego. Populacje wydają się być stabilne i nie przewidywane są dodatkowe zabiegi ochronne. Próby hodowli <i>ex situ</i> w ogrodach botanicznych nie były do tej pory podejmowane (badania laboratoryjne kiełkowania nasion gnidosza zakończyły się niepowodzeniem na etapie rozwoju roślin do stadium siewki).</p>
2249	Dziewięcił popłocholistny	<i>Carlina onopordifolia</i> ,	<p>Właściwa forma ochrony to ochrona czynna. Powinna się ona koncentrować na poprawie warunków środowiskowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> zachowanie siedliska (murawy kserotermicznej <i>Inuletum ensifoliae</i>) - usuwanie krzewów, wycinka drzew, ew. wypas ekstensywny (owce, koze, konie). <p>Zabezpieczenie ex-situ zasobów genowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> uprawa w warunkach ogrodowych (Ogrody Botaniczne, w każdym z nich rośliny pochodzące z innego stanowiska); stworzenie stanowisk zastępczych w obrębie regionu (sąsiednie rezerваты kserotermiczne lub obszary Natura 2000). Jak dotąd gatunek został wsiedlony w rez. Dąbie i w sąsiedztwie, na zboczu pagórka k. wsi Raławice, oraz w okolicach Mstowa. <p>W wyborze stanowisk zastępczych należy uwzględnić:</p> <ul style="list-style-type: none"> warunki siedliskowe: płytka rędzina, miejsce nasłonecznione, brak zarośli w sąsiedztwie, zwłaszcza od południowej strony; typ fitocenozy: murawa kserotermiczna <i>Inuletum ensifoliae</i>; położenie: pagórki o odsłaniającym się podłożu - opoce kredowej; <p>Zabiegi ochrony czynnej były prowadzone w rez. Wały koło Miechowa. Polegały na usunięciu pojedynczych drzew - sosny wejmutki oraz krzewów, głównie derenia. Krzewy nie były jednak karczowane.</p>
4069	*Dzwonek karkonoski	<i>Campanula bohemica</i>	<p>Potrzeba ochrony czynnej w formie wypasu i koszenia w niższych położeniach górskich, gdzie gatunek zajmuje siedliska wtórne. Stanowiska wysokogórskie najprawdopodobniej nie wymagają żadnych specjalnych zabiegów, powinny być natomiast skrupulatnie kontrolowane, ponieważ są pierwotnym siedliskiem gatunku i skupiają znaczną część jego krajowych zasobów. Wskazane zabezpieczenie zasobów genowych gatunku <i>ex situ</i>, tj. opracowanie metodyki uprawy i uprawa zachowawcza w ogrodach botanicznych.</p>

ZALECENIA OCHRONNE

4071	*Dzwonek piłkowany	<i>Campanula serrata</i>	<p>Do niedawna gatunek był uprawiany w warunkach ogrodowych w OB PAN w Zakopanem (od 1989 r.).</p> <p>Potrzeba ochrony czynnej w formie wypasu i koszenia w niższych położeniach górskich, gdzie gatunek zajmuje siedliska wtórne. Stanowiska wysokogórskie najprawdopodobniej nie wymagają żadnych specjalnych zabiegów, powinny być natomiast skrupulatnie kontrolowane, ponieważ są pierwotnym siedliskiem gatunku i skupiają znaczną część jego krajowych zasobów.</p> <p>Z uwagi na słabą znajomość biologii <i>C. serrata</i> konieczne wydają się badania <i>ex situ</i> (obserwacje i eksperymenty w laboratorium i ogrodzie) oraz długoterminowe obserwacje na stałych powierzchniach w naturze. Powinny one pomóc w interpretacji reakcji gatunku na koszenie i doprecyzowaniu parametrów tego zabiegu (termin, częstotliwość, wysokość koszenia). Bardzo ważne jest też ustalenie wpływu odsłoniętej gleby na rozprzestrzenianie się gatunku oraz efektywności rozmnażania generatywnego i wegetatywnego.</p>
4087	*Sierpik różnolistny	<i>Serratula lycopifolia</i>	<p>Właściwa forma ochrony to ochrona czynna, skoncentrowana na poprawie warunków środowiskowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zachowanie siedliska (murawy kserotermicznej <i>Thalictro-Salvietum pratensis</i>) - usuwanie krzewów, wycinka drzew, koszenie (po ok. 2 ary, koszenie coroczne jesienią - wrzesień); • powiększanie zasięgu siedliska – usuwanie krzewów i drzew (do 10 m² corocznie); • stworzenie strefy buforowej wokół populacji sierpika (współpraca z właścicielami). <p>Zabezpieczenie ex-situ zasobów genowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uprawa w warunkach ogrodowych (Ogród Botaniczny PAN); • stworzenie stanowisk zastępczych w obrębie rezerwatu „Skorocice”
4090	*Warzucha tatrzańska	<i>Cochlearia tatrae</i>	<p>Wszystkie stanowiska warzuchy tatrzańskiej po polskiej stronie Tatr znajdują się w Tatrzańskim Parku Narodowym w strefie ścisłej ochrony. Populacje wydają się być stabilne i nie przewidywane są dodatkowe zabiegi ochronne. Zaleca się zbiór nasion i hodowlę <i>ex situ</i> w ogrodach botanicznych.</p>
4094	*Goryczuszka czeska	<i>Gentianella bohemica</i>	<p>Właściwa forma ochrony to ochrona czynna <i>in situ</i>.</p> <p>Głównymi wytycznymi dla ochrony czynnej goryczuszki czeskiej są:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzenie luk w warstwie roślinności ważnych dla kiełkowania i rozwoju siewek – koszenie późną jesienią już po owocowaniu (z zabieraniem siana) i wydzieranie za pomocą np. metalowych grabi lub wertykulatora, zgrabianie ściółki wczesną wiosną • przeciwdziałanie zwieraniu się runi łąkowej, która może tłamsić rozetki goryczuszki – prowadzenie letniego koszenia lub ekstensywnego wypasu owiec lub kóz • umożliwienie propagacji poprzez ochronę przed uszkodzeniami mechanicznymi roślin: z pąkami kwiatowymi, kwitnących i owocujących • utrzymanie i poprawa warunków świetlnych – usuwanie pojawiającego się nalotu gatunków krzewiastych i drzewiastych <p>Zabezpieczenie zasobów genowych gatunku <i>ex situ</i>, tj. opracowanie metodyki uprawy i uprawa zachowawcza w ogrodach botanicznych. Inicjatywy w tym zakresie podejmuje Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej Ogrodu Botanicznego PAN w Warszawie. Jak dotąd próby uprawy gatunku zawodzą. Opracowanie metod uprawy umożliwi również wzmocnienie populacji <i>in situ</i> w przypadku postępującego dalej zmniejszania liczebności populacji lub jej reintrodukcję po całkowitym zaniku.</p>

ZALECENIA OCHRONNE

4113	* Przytulia sudecka	<i>Galium sudeoticum</i>	Wszystkie stanowiska przytulii sudeckiej po polskiej stronie Karkonoszy znajdują się w Karkonoskim Parku Narodowym w strefie ścisłej ochrony. Populacje wydają się być stabilne i nie są wymagane dodatkowe zabiegi ochronne. Należy prowadzić zbiór nasion i hodowlę ex situ w ogrodach botanicznych.
------	---------------------	--------------------------	--